

## **AVRUPA BİRLİĞİ ELEKTRİK PİYASASINDA TÜKETİCİNİN “AYIBA” KARŞI KORUNMASI**

*Dr. Özlem DÖĞERLİOĞLU İŞIKSUNGUR\**

### **GİRİŞ**

Avrupa Birliği (AB) elektrik piyasalarında son yıllarda önemli yapısal değişiklikler meydana gelmiştir. Elektrik piyasasında yaşanan bu değişim sürecini, 1980 öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı dönemde incelemek mümkündür. 1980 öncesi dönemde, elektrik piyasaları AB Üye Devletlerinin sorumluluğunda olan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde elektrik piyasanın işleyişi ile ilgili olarak, Üye Devletlerde farklı düzenlemeler ve uygulamalar söz konusudur. Üye Devletler, kendi ekonomileri ve dinamikleri çerçevesinde elektrik enerjisiyle ilgili konularda aksiyon planlarını kendileri tespit etmekte ve bu planlara göre davranmaktadır. Üretim-iletim-dağıtım-arz olarak adlandırılan elektrik piyasası faaliyetleri, çoğunlukla toplum için önemi ve sektörün hassas özellikleri nedeniyle, kamusal tekeller tarafından yerine getirilmektedir<sup>1</sup>.

1980’li yıllardan itibaren “serbestleşme” olarak adlandırılan değişim süreciyle birlikte ise, tekelci elektrik piyasaları, aşamalı olarak rekabete açılmaya başlamıştır. Oluşan yeni piyasa yapısı içerisinde, piyasa faaliyetlerinin rekabetçi bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla genel rekabet kurallarına ilaveten, sektörel düzenlemelerden yararlanılmıştır.

---

\* İzmir Barosu Avukatı. e-posta: ozlem@dogerlihukuk.com

<sup>1</sup> **Nicoll**, Sir William/**Salmon**, Trevor C.: Understanding the European Union, London 2001, s. 308.

Belirtilen amaç doğrultusunda, AB’de bugüne kadar üç adet Elektrik Direktifi kabul edilmiştir. İlk olarak 96/92 sayılı Elektrik Direktifi<sup>2</sup> kabul edilmiştir. 96/92 sayılı Direktif, 2003/54 sayılı Elektrik Direktifi<sup>3</sup> ile yürürlükten kalkmıştır. 2009 tarihinde kabul edilen 2009/72 sayılı Elektrik Direktifi<sup>4</sup> de, 2003/54 sayılı Direktifi yürürlükten kaldırmıştır. Günümüzde, Elektrik piyasasında, 2009/72 sayılı Elektrik Direktifi uygulanmaktadır.

Her biri, bir öncekinin eksiklerini tamamlayarak daha serbest bir enerji piyasası yaratmayı amaçlayan Elektrik Direktifleri, bir yandan rekabet kuralları içinde işleyen bir piyasa yapısı oluşturmaya çalışırken, diğer yandan da tüketicilerin daha ucuz, güvenli ve süreklilik taşıyan elektrik hizmetinden yararlanmasını hedeflemiştir.

Bu makaleyle, biz tüketicilerin hayatında vazgeçilmez bir unsur olan “elektrik”, “ayıp” boyutuyla ele alınacak olup, AB elektrik piyasasında, tüketicinin ayıba karşı korunmasına yönelik kabul edilen hukuki düzenlemeler incelenecektir. Bu çerçevede, elektriğin diğer tüketim mallarından farklı özelliklere haiz olması ve bu özelliklerin ayıbın tespitinde önemli role sahip olması nedeniyle öncelikle birinci bölümde elektriğin yapısal özellikleri ve hukuki niteliği üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde “tüketici” kavramının elektrik piyasasında ne anlama geldiği tespit edilecektir. Elektrik piyasasında “ayıp” kavramının ele alınacağı üçüncü bölümü takiben, dördüncü bölümde ise, elektrik piyasasında tüketiciyi ayıplı mal ve hizmete karşı korumaya yönelik düzenlemelere 2009/72 sayılı Elektrik Direktifi ve ilgili mevzuat çerçevesinde yer verilecektir.

---

<sup>2</sup> 19 Aralık 1996 tarih ve 96/92 sayılı Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kurallar Hakkında Direktif, O.J. L 027, 30.01.1997, s. 0020- 0029.

<sup>3</sup> 26 Haziran 2003 tarih ve 2003/54 sayılı Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kuralları Belirleyen ve 96/92/EC sayılı Direktifi İptal Eden Direktif, O.J. L 176, 15.7.2003, s. 0037- 0055.

<sup>4</sup> 13 Temmuz 2009 tarih ve 2009/72 sayılı Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kuralları Belirleyen ve 2003/54/EC sayılı Direktifi İptal Eden Direktif, O.J. L 211, 14.8.2009, s. 0055- 0093. Adı geçen Direktif, metin içerisinde bundan sonra “Elektrik Direktifi” şeklinde anılacaktır.

## I. ELEKTRİĞİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ YAPISAL ÖZELLİKLER

### A. YAPISAL ÖZELLİKLER

Elektrik; petrol, kömür, doğal gaz ve nükleer enerji gibi kaynaklardan veya su gücü, rüzgâr, güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından<sup>5</sup> yararlanmak suretiyle üretilen ikincil bir enerji kaynağıdır. Aydınlatma, ısıtma, ulaştırma başta olmak üzere hayatımızın çeşitli alanlarında kullanılan elektrik, depolanamamaktadır<sup>6</sup>. Bu sebeple, elektrik kesintilerinin olmaması veya aşırı yüklenme nedeniyle tüm sistemin çökmemesi için, elektrik arz ve talebinin sürekli dengede olması gereklidir. Kaldı ki, evrensel hizmet<sup>7</sup> özelliği gösteren elektriğin tam olarak ikamesi mümkün değildir<sup>8</sup>.

Elektrik; birbirini takip eden ve üretim, iletim, dağıtım ve arz olarak adlandırılan birçok piyasa faaliyetinin tamamlanması sonucu tüketiciye ulaşmaktadır. Elektrik şebeke endüstrisidir. Santrallerde üretilen elektriğin, tedarikçi tarafından tüketiciye ulaştırılması için ağ yapısı gereklidir, öte

<sup>5</sup> Yenilenebilir enerji kaynakları, dünyada kendiliğinden mevcut olan, elektrik üretiminde kullanılmasıyla tüketilmesi mümkün olmayan, kullanımları için ekstra bir bedelin ödenmesi gerekmeyen kaynaklardır. Yukarıda belirtilenlere ilave olarak yenilenebilir enerji kaynaklarından bazıları şöyledir: Jeotermal santraller, biyokütle, biyogaz, dalga, akıntı enerjisi, gelgit. Bkz. **Can**, Mustafa Erdem: Hukukî Açıdan Elektrik Piyasasında Rekabet, Turhan Kitapevi, Ankara 2006, s. 13.

<sup>6</sup> Elektriğin büyük miktarda depolanması günümüz teknolojisi ile mümkün değildir, küçük miktarda depolanması ise yüksek maliyet gerektirdiği için ekonomik bulunmamaktadır. Bkz. **Can**, s. 25.

<sup>7</sup> Evrensel hizmet kavramı, coğrafî konumdan bağımsız olarak tüm tüketicilere, kaliteli hizmetin karşılanabilir fiyattan sunulması için gerekli genel yarar koşullarını ifade etmektedir. Söz konusu genel yarar koşulları politik, sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler dikkate alınmak suretiyle tespit edilmekte olup, vatandaşların değişen ihtiyaçları gözönünde bulundurularak değiştirilmektedir. Bkz. 7 Mart 2002 tarih ve 2002/22 sayılı Evrensel Hizmet Direktifi m. 3(1), O.J. L 108, 24.4.2002, s.0051- 0077.

<sup>8</sup> Sıcak su, ısınma ve yemek pişirme gibi konularda alternatif enerji kaynaklarından faydalanılabilir.

yandan bu ağ yapısını<sup>9</sup> başka bir ifadeyle iletim ve dağıtım şebekesini kurmanın yatırım maliyeti çok yüksektir, hatta “batık maliyet”<sup>10</sup> niteliğindedir. Dolayısıyla, piyasadaki ağ yapısını arttırmak, ekonomik olarak imkânsızdır. Tek bir şebeke düzeninin mevcudiyeti ve bunun da tek bir firma tarafından işletilmesi durumunda maliyet en aza indirilebilmektedir<sup>11</sup>. Bu nedenledir ki, elektrik piyasası faaliyetlerinden iletim ve dağıtım doğal tekel özelliği göstermektedir. Üretim ve arz ise rekabet ortamında gerçekleştirilmektedir.

### B. HUKUKİ NİTELİK

Elektriğin tabi olacağı hukuki rejimi belirlemek açısından elektriğin “mal” mı yoksa bir “hizmet” mi olduğunun tespiti önemlidir. Elektrik, Avrupa Birliği Hukukunda ve Üye Devletlerin ulusal hukuk sistemlerinde, bir “mal” olarak kabul edilmektedir<sup>12</sup>. Ancak, “menkul mal” niteliği gösteren elektrik, diğer mallar gibi üreticiden tüketiciye madden teslimi mümkün bir “mal” değildir<sup>13</sup>.

<sup>9</sup> European Commission: European Economy, Liberalisation of Network Industries, No. 4, Luxembourg 1999, s. 202-206. Bkz. <<[http://ec.europa.eu/economy\\_finance/publications/publication8093\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8093_en.pdf)>>, 15.4.2012.

<sup>10</sup> Batık maliyet, yatırım yapıldıktan sonra geri kazanılamayan ve alternatif kullanımı olmayan maliyeti ifade etmektedir. Bkz. **Atıyas**, İzak: 15/16 Mart 2001 “Regülasyon ve Rekabet” konulu çalışmada sunulan tebliğ, Rekabet Kurumu Yayını No: 0081, Rekabet Kurumu, Ankara 2001, s. 31.

<sup>11</sup> **Green**, Richard: “EU Regulation and Competition Policy among the Energy Utilities”, Department of Economics Discussion Paper- Institute for Energy Research and Policy, University of Birmingham, Aralık 2007, <<<http://ftp.bham.ac.uk/pub/RePEc/pdf/08-01.pdf>>> 15.4.2012, s. 3.

<sup>12</sup> Avrupa Birliği Hukukunda elektriğin mal olarak kabul edildiğine ilişkin Adalet Divanı Kararları için bkz: Case C- 393/92 *Gemeente Almelo and others* [1994], ECR I- 01477; Case C- 158/94 *Commission v Italy* [1997], ECR I- 5789; Case C- 6/64 *Costa v E.N.E.L* [1964], ECR 585; Case C- 379/98 *PreussenElektra AG v Schhleswag AG* [2001], ECR I-2099.

<sup>13</sup> **Posch**, Willibald: Introduction, Christian Campbell (ed.), International Product Liability, Yorkhill Publishing, 2007, s. 39, dpn. 132.

Üreticinin hukuki ve ekonomik sorumluluğu altında yapılan bir üretim safhasını takiben üretilen elektrik, iletim ve dağıtım hatları vasıtasıyla taşınmakta, taşınan elektriğin gerilimi şehir alanlarındaki transformatörler yardımıyla ayarlanmakta daha sonra ise açık hat veya yer altından geçirilen kablolar vasıtasıyla tüketicinin konutuna veya işyerine, tüketiciyle tedarikçi arasında yapılan sözleşmeye istinaden ulaştırılmaktadır<sup>14</sup>. Başka bir ifadeyle tüketiciye hizmet yoluyla sağlanan bir mal söz konusudur<sup>15</sup>.

Elektrik başlı başına bir mal olmakla birlikte, elektriğin iletim ve dağıtım sistemi üzerinden nakil işlemi ise, bir ücret mukabilinde yerine getirilen ticarî bir eylem olup, AB'nin İşleyişine Dair Antlaşma'nın 57. maddesi (ATA m. 50) anlamında bir “hizmet” özelliği göstermektedir<sup>16</sup> Nitekim Almelo kararında<sup>17</sup>, elektriğin dağıtımını hizmet olarak kabul edilmiştir. Bu nakil hizmeti, iletim ve dağıtım hizmeti sağlayıcısı tarafından yerine getirilmektedir. Tüketici, bu nakil işlemi karşılığında bir bedel ödemektedir.

## **II. AVRUPA BİRLİĞİ ELEKTRİK PİYASASINDA “TÜKETİCİ” KAVRAMINA YAKLAŞIM**

### **A. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI HUKUKU KAPSAMINDA TÜKETİCİ KAVRAMI**

AB'nin İşleyişine Dair Antlaşmanın (ABİDA) farklı hükümlerinde “tüketici” terimi kullanılmasına rağmen<sup>18</sup>, Antlaşmada tüketicinin tanımı

---

<sup>14</sup> **Güven**, Kudret: Enerji Sağlama Sözleşmeleri, Hüküm ve Sonuçları, Ankara 1994, s. XIV.

<sup>15</sup> Hukukumuz açısından elektriğin hukuki niteliği ile ilgili bkz. **Aslan**, İ. Yılmaz: Enerji Hukuku, Elektrik Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Cilt 1, Bursa 2007, s. 294-298 (Bundan böyle “ASLAN, Enerji” olarak kısaltılacaktır.), **Ayrancı**, **Hasan**: Enerji Sözleşmeleri, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 142-147.

<sup>16</sup> **Klom**, Andy: “Liberalisation of Regulated Markets and its Consequences for Trade: Internal Market for Electricity as a Case Study”, Journal for Energy and Natural Resources Law, C. 14, S.1, 1996, s. 8.

<sup>17</sup> Case C- 393/92 *Gemeente Almelo and others* [1994], ECR I- 01477.

<sup>18</sup> Tüketici terimine örneğin ABİDA m. 101(3), 102, 169'da (ATA m. 81(3), 82, 153) yer verilmiştir.

yapılmamıştır. Avrupa Birliği'nde tüketici tanımının çerçevesi, Adalet Divanının içtihatları<sup>19</sup> ve ikincil mevzuat vasıtasıyla oluşturulmuştur. Tüketici tanımı kullanılan hukukî aracın gerçekleştirmek isteği amaca bağlı olarak değişmekle birlikte<sup>20</sup>; Direktiflerde sıklıkla kullanılan tanım; “iş, ticarî ve meslekî faaliyet sayılmayan bir amaçla hareket eden gerçek kişi” şeklindedir<sup>21</sup>. Bununla birlikte, bazı düzenlemelerde “tüketici” kavramının<sup>22</sup> kapsamı daha geniş tutulmuştur<sup>23</sup>. Kapsamdaki farklılıklara rağmen, düzenlemelerin ortak özelliği, hukukî işlemin veya belirli bir durumun müzakere gücü ve bilgi düzeyi itibarıyla “zayıf tarafı” konumundaki tüketiciyi, satıcıya veya tedarikçiye karşı korumaya çalışma<sup>24</sup> çabasıdır<sup>25</sup>. Birliğin temel aldığı tüketici modeli, bilgili tüketicidir<sup>26</sup>.

<sup>19</sup> Adalet Divanı içtihatları çerçevesinde tüketici kavramının gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Straetmans**, Gert: “The Consumer Concept in EC Law”, J. Meusen/M Pertagas/Gert Straetmans (eds), Enforcement of International Contracts in the European Union, Intersentia, Oxford 2004, s. 295-322.

<sup>20</sup> **Straetmans**, Gert: “Some Thoughts on the Future European Consumer Acquis”, European Business Law Review, C.20, S.3, 2009, s. 429.; **GOLMLEY**, Aurence W.: “The Consumer Acquis and the Internal Market”, European Business Law Review, C. 20, S. 3, 2009, s. 420.

<sup>21</sup> Bu konuda bkz. 2008/48 sayılı Tüketici Kredi Antlaşmalarına İlişkin Direktifin 3(a) maddesi (O.J. L 133, 22.5.2008, s. 0066-0092); 93/13 sayılı Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Koşullar konulu Direktifin 2(b) maddesi (O.J. L 95, 21.4.1993, s. 0029-0034); 97/7 sayılı Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması konulu Direktifin 2(2). maddesi (O.J. L 144, 4.6.1999, s.0019-0027).

<sup>22</sup> Farklı düzenlemelerdeki tüketici tanımı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Sirmen**, A. Lâle: “Tüketici Hukuku”, Belgin **Akçay**/Gülüm Bayraktaroğlu **Özçelik**, Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği Serbest Dolaşım ve Politikalar, Seçkin, Ankara 2010, s. 470 (Bundan böyle “SİRMEN, Tüketici Hukuku” olarak kısaltılacaktır).

<sup>23</sup> Komisyon, 2007 tarihli Yeşil Kitapta, tüketici tanımındaki bu belirsizliğin altını çizmekte ve Üye Devletlerin bireyler tarafından satın alınan, hem özel hem de meslekî amaçlarla kullanılabilen ürünler karşısındaki farklı yaklaşımlarını belirtmektedir. Bkz. Commission of European Communities, Green Paper on the Review of Consumer Acquis, COM(2006), 744 final, 08.02.2007.

<sup>24</sup> Oceano Grupo Editorial SA v Rocio Murciano Quintero ve diğerleri davasında, Adalet Divanı, Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Koşullar Direktifinde, tüke-

## **B. AVRUPA BİRLİĞİ ELEKTRİK PİYASASINDA “TÜKETİCİ” KAVRAMI**

Elektrik Direktifinin bütününde, genel olarak enerji kullananlar için müşteri teriminin tercih edildiği, Elektrik Direktifinin ekinde<sup>27</sup> ise, “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler” başlığı altında tüketiciyi korumayı hedefleyen düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, Elektrik Direktifinde tüketicinin tanımı açıkça yapılmamıştır. Direktifte, müşteri kavramının içerisinde dolaylı olarak “tüketici” kavramına yer verildiği söylenebilir. Bu düşüncenin temel nedeni; AB’deki tüketici tanımı ile Elektrik Direktifinin 2. maddesinde tanımı yapılan “konut müşterisi” kavramı arasındaki benzerliktir.

Elektrik Direktifinde, konutta kullanım amacıyla elektrik satın alan müşteriler, “konut müşterileri” olarak adlandırılmaktadır. AB’de tüketicinin korunması hukuku çerçevesinde “iş, ticarî ve meslekî faaliyet sayılmayan bir amaçla hareket eden gerçek kişi” olarak ifade edilen tüketici tanımı ise, tüketicinin mal veya hizmetlerden yararlanan, mal veya hizmeti satın alıp kullanan, tüketen kimse olma özelliğine vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede tüketici, bizzat kendi kullanımı için bir malı edinmektedir, diğer bir deyişle tüketicinin malı, başka bir malla birleştirerek satma, bedel karşılığı devretme, ticarî hayata geri döndürmek üzere satın alma<sup>28</sup> gibi kendi

---

ticinin korunması sisteminin yukarıda yer alan görüşe dayandırıldığını açıkça belirtilmiştir. Case C-240/98 - C-244/98 *Oceano Grupo Editorial SA v Rocio Murciano Quintero* [2000], ECR I- 4941.

<sup>25</sup> **Golmley**, Aurence W.: “The Consumer Acquis and the Internal Market”, *European Business Law Review*, C.20, S. 3, 2009, s. 420.

<sup>26</sup> Case C-126/91 *Yves Rocher* [1993], ECR I- 2361, par. 17’de “tüketici”, durumu bilerek tercihini yapan kişi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bkz. Case C- 315/92 *Clinique* [1996], ECR I- 317, par. 21.

<sup>27</sup> “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler” başlığını taşıyan Direktiflere ekli metin 2009/72 sayılı Direktifte Ek 1 olarak adlandırılırken 2003/54 sayılı Direktifte Ek A olarak adlandırılmaktadır.

<sup>28</sup> **Zevkliler**, Aydın: *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 3. Bası, Ankara 2004, s. 83; **Aslan**, İ. Yılmaz: *Tüketici Hukuku*, 3. Bası, Bursa 2006, s. 4.

kullanımı dışındaki nedenlerle edinme amacı bulunmamaktadır. İşte, elektriği edinme amacı açısından konuya yaklaşıldığında, tüketicinin korunması hukukundaki “tüketici” tanımıyla, Elektrik Direktifinde yer alan “konut müşterisi” tanımı benzerlik göstermektedir. Zira gerek konut müşterilerinin gerekse tüketicilerin malı edinme nedeni kendi kullanımlarıdır. Diğer bir ifadeyle her iki kavramın ortak noktası; iş, ticarî ve meslekî faaliyet sayılmayan bir amaç çerçevesinde edinimdir. Nitekim bu ortak amaç; 2009/72 sayılı Elektrik Direktifinde “ticarî ve meslekî faaliyetleri haricinde, kendi konut tüketimi için elektrik satın alan müşteriler” şeklinde ifade edilen konut müşterileri tanımından da açıkça anlaşılmaktadır.

Bu çalışma çerçevesinde “tüketici” terimi ile konut müşterileri kastedilmektedir.

### **III. AVRUPA BİRLİĞİ ELEKTRİK PİYASASINDA “AYIP” KAVRAMI**

#### **A. AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATINDA GENEL OLARAK “AYIP” KAVRAMINA YAKLAŞIM**

“Ayıba karşı tekeffül borcu” ve “üreticinin sorumluluğu<sup>29</sup>” olmak üzere iki farklı sorumluluk türünün varlığına bağlı olarak ortaya çıkan iki farklı ayıp kavramı mevcuttur. Avrupa Birliği mevzuatında “üreticinin sorumluluğu” kapsamında ayıp kavramına, 25 Temmuz 1985 tarih ve 85/374 sayılı Ayıplı Üründen Dolayı Sorumlulukla İlgili Olarak Üye Devletlerin Kanunlarının, Düzenleyici İşlemlerinin ve İdarî Düzenlemelerinin Yakınlaştırılması

<sup>29</sup> Üründeki hatanın neden olduğu zararlardan dolayı hukuki sorumluluk kavramını ifa etmek için kullanılan terminolojinin yeknesak olduğunu söylemek mümkün değildir. Alman ve İsviçre Hukukunda sıklıkla “ürün sorumluluğu” veya “üreticinin sorumluluğu” terimleri kullanılırken, 85/374 sayılı Direktifte ayıplı ürün nedeniyle sorumluluktan bahsedilmektedir. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun ve bu Kanuna dayanarak çıkarılan yönetmelik ise “ayıplı malın neden olduğu zararlardan sorumluluk” ifadesini kullanmaktadır. Terminoloji ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Havutçu**, Ayşe: Türk Hukukunda Örtülü Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, Ankara 2005, s.22, 23.



Hakkında Konsey Direktifinde<sup>30</sup> (Ürün Sorumluluğu Direktifi) yer verilmiştir. 25.5.1999 tarih ve 99/44 sayılı Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifinde<sup>31</sup> ise “sözleşmeye uygun olmama” kavramı altında ayıp düzenlenmiştir. Her iki Direktif, ayıp kavramını “mallar” açısından ele almış olup, ayıp kavramını hizmetler açısından ele almaya yönelik çalışmalar AB’de başarısızlıkla sonuçlanmıştır<sup>32</sup>.

### **1. Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu Bakımından Ayıp-“Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifinde” Ayıp**

Ayıba karşı tekeffül, satılan şeyin satıcının zikrettiği vasıfları taşımasından veya bu şeyin değerini yahut sözleşme gereğince ondan beklenen yararları azaltan veya kaldıran eksikliklerden satıcının sorumlu olmasıdır<sup>33</sup>. Vasıf ibaresiyle, bir malı diğer mallardan ayıran doğal özelliklerle, o şeyin ilgili olduğu ve onun değerini etkilediği kabul edilen her türlü iktisadi ve

<sup>30</sup> Council Directive of 25 July 1985 for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, O.J. L 210, 07.8.1985, s. 0029-0033. Ürün Sorumluluğu Direktifi, 1999/34 sayılı Direktifle değişikliğe uğramıştır. Bkz. Directive 1999/34/EC of the European Parliament and of the Council of 10 May 1999 amending Council Directive 85/374/EEC on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, O.J. L 141, 4.6.1999, s. 20-21.

<sup>31</sup> 25.5.1999 tarih ve 99/44 sayılı Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Hakkında Direktif (Council Directive of 25 Mayıs 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees), O.J. L 171, 07.7.1999, s. 0012-0016.

<sup>32</sup> Avrupa Topluluğu Konseyi 1990 yılında “Hizmet Edimlerinden Doğan Sorumluluğu İlişkin bir Direktif” in çıkarılmasını önermiş ancak bu Direktif yürürlüğe konulamamıştır. Hizmet Edimlerinden Doğan Sorumluluğu İlişkin bir Direktif Tasarısı, O.J. C12, 18.01.1991, s. 0008.

<sup>33</sup> **Edis**, Seyfullah: Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963, s. 7; **Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I/1, İstanbul 2008, s 163; **Yavuz**, Cevdet: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul 2001, s. 49.

hukuki ilişkiler kastedilmektedir<sup>34</sup>. Satıcının mülkiyeti geçirme borcunun tamamlayıcısı<sup>35</sup> olan ayıba karşı tekeffül borcunda, sorumluluk, taraflar arasında zarardan önce varolan hukuki bir ilişkiye dayanmakta ve bu hukuki ilişkiden doğmaktadır<sup>36</sup>. Başka bir ifadeyle ayıba karşı tekeffül sorumluluğu, sözleşmeye dayalı bir sorumluluk olup, bu sorumlulukla “sözleşmenin konusunu oluşturan mal veya hizmetlerde ortaya çıkan ayıp nedeniyle bozulan karşılıklı dengenin yeniden tesis edilmesi”<sup>37</sup> amaçlanmaktadır.

Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi, satıcının sözleşmeye uygun mal teslim etmesi yükümlülüğünü düzenlemektedir<sup>38</sup>. Başka bir ifadeyle, bu Direktif, yürüttüğü meslekî veya ticarî faaliyet çerçevesinde bir tüketim malını sözleşmeyle satan gerçek veya tüzel kişi satıcının sözleşmeye uygun mal teslim etmemesinden doğan sorumluluğu düzenlemektedir. Zira, satıcının, alıcıya herhangi bir surette bildirdiği vasıfların<sup>39</sup>, sözleşmede kararlaştırılan şekilde satılan ve teslim konusu malda gerçekten bulunması gerekli olup, satıcı, sözleşmeye uygun malı teslim

<sup>34</sup> **Tandoğan**, s.164, **Edis**, s. 8.

<sup>35</sup> **Yavuz**, s. 49, **Tandoğan**, s. 163.

<sup>36</sup> **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 4. Bası, Ankara 2001s. 22.

<sup>37</sup> **Arbek**, Ömer Arbek: “Ayıplı Mal veya Hizmet Sebebiyle Tüketicinin Uğradığı Zararlardan Sorumluluk”, E-akademi, S. 44, Ekim 2005, <<[www.e-akademi.org/makaleler/oarbek-1.htm](http://www.e-akademi.org/makaleler/oarbek-1.htm)>>, 15.4.2012, par. 2.

<sup>38</sup> **SİRMEN, A. Lâle** : Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması Politikası, Çoğaltılmış Ders Notları, s. 7 (Bundan böyle “SİRMEN, Çoğaltılmış Ders Notları” olarak kısaltılacaktır.).

<sup>39</sup> 6098 sayılı Borçlar Kanununun 219. maddesinde yer alan “alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması” ifadesiyle, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanundaki (m.4/1) “Ambalajlarında, etiketinde, tanıtma klavuzunda yer alan veya satıcı tarafından vaadedilen hususların eksikliği” biçimindeki ifade aynı anlamda olup, sözleşmede satıcı tarafından varlığı ya da yokluğu konusuna söz verilen ya da kendiliğinden bağımsız garanti taahhüdünde bulunulan hallerde, satılarda o özelliklerin bulunmaması sözleşmeye aykırılığa sebebiyet verir. **Demir**, Mehmet: “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantiler İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”; AÜHFYD Yıl 2005 C.54 S. 3; s. 24-51, s. 29, dpn. 23.

etmekle yükümlüdür<sup>40</sup>. “Ayıp” kavramı, Direktifin 2. maddesinde “sözleşmeye uygun” mal teslim etme yükümlülüğü çerçevesinde, dolaylı şekilde ele alınmıştır<sup>41</sup>. Bu düzenlemeye göre; satıcı tüketiciye sözleşmeye uygun mal teslim etmekle yükümlüdür ve satılan mal;

- satıcı tarafından yapılmış tanımlamayla uyumlu ve tüketiciye denemek üzere verilen ya da numune olan malın olağan niteliklerini taşıyorsa,
- tüketicinin sözleşmenin kurulduğu sırada satıcıya bildirdiği ve satıcının da kabul ettiği belirli bir amaca ulaşmaya uygunsa,
- aynı türden mallarda devamlı olarak izlenen amaçlar için elverişli ise,
- malın niteliği ve özellikle satıcı, üretici veya temsilcisi tarafından malın özellikleri hakkında reklam veya etikette yapılan açıklamalar dikkate alındığında, aynı türdeki mallardan beklenebilecek kalite ve işlevleri gösteriyorsa, sözleşmeye uygun kabul edilecektir<sup>42</sup>. Belirtilen niteliklere sahip olmayan mal ise, Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifine göre ayıplı sayılacaktır. Dolayısıyla, sözleşmeye uygun olmama, satılan şeydeki bir veya daha çok niteliğin yokluğunu<sup>43</sup>; sözleşme gereğince satılan şeyden beklenen yararları azaltan veya kaldıran unsurların bulunması durumunu<sup>44</sup> ifade etmektedir. Bu nitelikler, sözleşmede kararlaştırılan, zikir ve vaadolunan niteliklerin yanı sıra sözleşme konusu malın objektif olarak taşınması gereken zorunlu ve mutad kullanım için gerekli nitelikleri kapsamaktadır<sup>45</sup>.

---

<sup>40</sup> **Demir**, s. 29.

<sup>41</sup> **Tiryaki**, Betül: Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006.s. 67.

<sup>42</sup> **Zevkliler**, s. 839.

<sup>43</sup> **Edis**, s. 7.

<sup>44</sup> **Tandoğan**, s. 163.

<sup>45</sup> **Tiryaki**, s. 68, **Demir** s. 29.

## 2. Üreticinin Sorumluluğu Bakımından Ayıp- “Ürün Sorumluluğu Direktifinde” Ayıp

“Üreticinin sorumluluğu”, piyasaya sürülmüş ayıplı ürünün, kişilere ve mallara vermiş olduğu zararlardan dolayı sorumluluğu ifade etmektedir<sup>46</sup>. Sorumluluk için üretici ile zarar gören arasında sözleşmenin bulunması aranmaz. Bu sorumluluk türünde, ayıplı mal veya hizmetin neden olduğu zararlardan sorumluluğun kaynağı, sözleşme değil, sözleşmeye konu olan mal veya hizmetteki ayıbın, tüketicinin mal veya şahıs varlığına verdiği zarardır. Üreticinin Sorumluluğunda, hukuki ilişki, zarar sonucunda doğmakta<sup>47</sup> olup, ürünün ayıplı olması halinde üreticiler ve üretici gibi sorumlu tutulanlar, kusurlu olmasalar bile sorumludurlar<sup>48</sup>. Başka bir ifadeyle ürün sorumluluğu, ayıplı ürün dolayısıyla zarar gören kişiye karşı, üretici ve onun gibi sorumlu tutulanların sözleşme dışı<sup>49</sup>, kusura dayanmayan sorumluluğunu ifade etmektedir. Bu sorumluluk kapsamında tazmin edilecek zararlar ölüm, vücut bütünlüğünün ihlali ve ayıplı malın kendisi dışında kalan zararlardır.

AB’de Ürün Sorumluluğu, 25 Temmuz 1985 tarih ve 85/374 sayılı Ayıplı Üründen Dolayı Sorumlulukla İlgili Olarak Üye Devletlerin Kanunlarının, Düzenleyici İşlemlerinin ve İdarî Düzenlemelerinin Yakınlaştırılması Hakkında Konsey Direktifi ile düzenlenmiştir. Direktif, “Ürün Sorumluluğu Direktifi” olarak adlandırılmaktadır. Ürün Sorumluluğu Direktifi, ortada bir satım sözleşmesinin varlığı aranmaksızın, üreticinin ayıplı bir mal üretmesi nedeniyle kişilerin uğradığı zararlardan dolayı sorumluluğu düzenlemek-

<sup>46</sup> **Kırca**, Çiğdem: Ürün Sorumluluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2007 s. 1.

<sup>47</sup> **Eren**, s. 21-22.

<sup>48</sup> **Kırca**, s. 1.

<sup>49</sup> Geniş anlamda sorumluluk, sözleşme(akit) dışı sorumluluk ve sözleşme (akdi) sorumluluğu olmak üzere ikiye ayrılır. Eren, sözleşme sorumluluğunu, “özel bir yükümlülüğe(borca) aykırı davranış sonunda borçlunun alacaklıya vermiş olduğu zararı tazmin yükümlülüğü”, sözleşme dışı sorumluluğu ise, “hukuk düzeninin herkese yüklediği genel ve objektif bir ödevin ihlalinin doğan zarardan sorumluluk” olarak tanımlamaktadır. **Eren**, s. 21.

tedir<sup>50</sup>. Direktifte düzenlenen sorumluluk rejiminde, sorumluluğu kuran olgu ürünün ayıplı olmasıdır<sup>51</sup>.

Ayıp kavramı, Direktifin 6. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre ayıp, “ürünün, kişinin söz konusu üründen beklemeye hakkı olduğu güvenliği sağlamaması durumu”nu ifade etmektedir ve ayıbın tespitinde “ürünün sunum şekli, ürün piyasaya sürüldüğu anda üründen makul olarak bekenilecek kullanım şekli, ürünün piyasaya sürüldüğu zaman da dahil olmak üzere tüm koşullar” dikkate alınmalıdır. Direktif, tüm bu koşullar dikkate alındığında, haklı olarak üründen beklenen güvenliğin sağlanamaması halinde ürünü ayıplı kabul etmektedir. Başka bir ifadeyle Ürün Sorumluluğu Direktifinde ayıp, kişilerin bir maldan beklemekte haklı oldukları güvenlik unsuruna dayandırılmıştır<sup>52</sup>. Direktif kapsamında, ürünün güvenliğini etkileyen eksiklik nedeniyle doğan her türlü zarardan değil, yalnızca ölüm, yaralanma sonucu doğan zararlardan ve hatalı ürün dışındaki diğer malların uğradığı zararlardan sorumluluk söz konusudur<sup>53</sup>.

“Ürün güvenliği”, kavramı ise 2001 tarihli Genel Ürün Güvenliği Direktifi’nin<sup>54</sup> 2(b) maddesinde “ürünün normal ve makul ölçüde öngörülebilir koşullara uygun kullanıldığında, asgarî riskten daha fazla risk içermemesi” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı maddede ürün güvenliği standardının karşılanıp karşılanmadığının tespitinde, ürünün niteliklerinin, birlikte kullanılması mümkün diğer ürünler üzerindeki etkisinin, ürünün sunuluş tarzının ve ciddi risk kategorilerindeki tüketicilerin, özellikle çocukların ürünü kullanma durumunun dikkate alınması öngörülmüştür.

---

<sup>50</sup> **Sirmen**, Çoğaltılmış Ders Notları, s. 7.

<sup>51</sup> **Kırca**, s.1.

<sup>52</sup> **Tiryaki**, s. 79.

<sup>53</sup> **Havutçu**, s. 22.

<sup>54</sup> 3 Aralık 2001 tarih ve 2001/95 sayılı “Genel Ürün Güvenliği Direktifi” (Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety), O.J. L 11, 15.1.2002, s. 0004-0017.

## **B. ELEKTRİK PİYASASINDA AYIP**

Elektrik Piyasasını düzenleyen 2009/72 sayılı Elektrik Direktifinde “ayıp” kavramı tanımlanmamıştır. Direktifte ayıbı düzenleyen doğrudan bir hüküm de bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Direktife ekli “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler” başlıklı metnin birinci maddesi Tüketicinin Korunmasına İlişkin Birlik kurallarının Enerji Piyasasına da uygulanabileceği belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle, elektrik piyasasında tüketicinin ayıplı mal ve hizmete karşı korunmasına yönelik olarak tüketiciye tanınacak hakların kapsamının belirlenmesi amacıyla, “elektrik piyasasında ayıp” konusunun “ayıba karşı tekeffül” ve “üreticinin sorumluluğu” olmak üzere iki farklı sorumluluk türü çerçevesinde ele alınması ve “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi” ile “Ürün Sorumluluğu Direktifi”nin Elektrik piyasasına uygulanabilirliğinin tespiti önem taşımaktadır.

### **a. Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu Kapsamında Elektrik Piyasasında Ayıp- “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”nin Elektrik Piyasasına Uygulanabilirliği**

Elektrik Direktifinde, ayıp kavramını “ayıba karşı tekeffül sorumluluğu” kapsamında ele alan doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle, Avrupa Birliği’nde “ayıp” kavramını, “sözleşmeye uygun mal teslim etme yükümlülüğü<sup>55</sup> çerçevesinde ele alan “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”nin, elektrik piyasasına uygulanabilirliği, üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”nin uygulama alanı Direktifin birinci maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Direktif, birinci maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan tüketici<sup>56</sup>, satıcı ve

<sup>55</sup> **Sirmen, A.** Lâle: Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması Politikası, Çoğaltılmış Ders Notları, s. 7 (Bundan böyle “SİRMEN, Çoğaltılmış Ders Notları” olarak kısaltılacaktır.).

<sup>56</sup> “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”nde “tüketici”, Direktifin uygulama alanına giren sözleşmeler çerçevesinde, kendi işi, mesleği ya da ticareti

tüketim malı kavramlarını içeren, tüketicinin taraf olduğu satım sözleşmelerine uygulanmaktadır<sup>57</sup>. Aynı maddede “tüketim malları” “*elektrik, sınırlı miktarlarda satılmayan su ve gaz, icra yoluyla veya diğer yasal yetkiler uyarınca satılan mallar haricinde* tüm elle tutulabilen ve taşınabilir maddeler”, olarak tanımlanmış olup, “elektrik” açıkça Direktifin uygulama alanının dışında bırakılmıştır. Bu nedenle, “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”, elektrik piyasasına uygulanamamaktadır.

Bununla birlikte, Elektrik Direktifine ekli Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler başlıklı metnin (Ek 1) 1(a) maddesinde dolaylı olarak “ayıp” kavramına yer verildiğini söylemek mümkündür. Tüketicisiyle enerji sağlayan işletme arasında yapılacak sözleşmede yer alacak asgari unsurların ele alındığı 1(a) maddesinde, diğer unsurlara ilaveten, sözleşmede kararlaştırılan hizmet kalite seviyesinin sağlanamaması durumunda tüketiciye tazminat ve bedelde indirim talep etme imkânının verilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu düzenlemeden hareketle, “sözleşmede kararlaştırılan hizmet kalite seviyesinin sağlanamaması durumunu” “ayıp” kapsamında değerlendirmek mümkündür. Zira, yapılan sözleşmeyle, tüketiciye *belirli bir teknik kalitedeki hizmetin* sürekli olarak arzı garanti edilmektedir<sup>58</sup>. İşte, “satılan şeyin satıcının bildirdiği vasıfları taşımamasından veya bu şeyin değerini yahut sözleşme gereğince ondan beklenen yararları azaltan veya kaldıran eksikliklerden satıcının sorumlu olması”<sup>59</sup> durumunu düzenleyen ayıba karşı tekeffül sorumluluğu kapsamında, sözleşmede kararlaştırılan ve tüketiciye tahahüt edilen “hizmet kalitesinin” sağlanamaması, örneğin sözleşmede 220 voltluk voltaj seviyesi öngörülmüşken, şebekeye 380 voltluk enerji verilmesi ayıp niteliği taşıyacaktır<sup>60</sup>. Sözleşmede kararlaştırılan hizmet

---

ile ilgili olmayan amaçlarla hareket eden gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. Satıcı ise, yapılan sözleşme gereği, yürüttüğü meslek ya da ticaret çerçevesinde, sözleşme konusu tüketim malının satışını yapan gerçek ya da tüzelkişi olarak ifade edilmektedir.

<sup>57</sup> **Demir**, s. 27.

<sup>58</sup> **Yavuz**, Mustafa: Elektrik Piyasası Kanunu’nun Öngördüğü Hukuki Rejim ve Elektrik Tedarik Sözleşmeleri- Özellikle İkili Antlaşma, İstanbul 2011, s. 281.

<sup>59</sup> **Edis**, s. 7; **Tandoğan**, s 163.

<sup>60</sup> **Ayrancı**, s. 204.

kalite seviyesinin sağlanamaması durumunun “ayıp” kapsamında kabul edilmesiyle birlikte “kalite standartları” önemli bir husus olarak karşımıza çıkacaktır. Zira, ayıbın ortaya çıkıp çıkmadığı, her somut olay için, bu standartlar esas alınmak suretiyle karara bağlanacaktır.

Üye Devletlerdeki uygulamaların konu edildiği ERGEG Raporuna göre<sup>61</sup>, kalite standartlarının tespitinde kesinti sayısı, süresi ve voltaj seviyesi gibi hususlar etkilidir. Bu hususların tespitinde ulusal veya uluslararası standartlar dikkate alınmaktadır. Örneğin, birçok ülkede elektrik voltaj kalitesi, IEC(dünya standardı), CENELEC(Avrupa standardı) gibi ulusal ve uluslararası standartlarla düzenlenmektedir<sup>62</sup>. Yine, uygulamada elektrik hizmetinde devamlılığın tespiti açısından iki endeksten yararlanılmaktadır<sup>63</sup>. Bunlardan birincisi Sistemdeki Ortalama Kesinti Süresi Endeksi (SAIDI-System Average Duration Interruption Index), diğeri ise Sistemdeki Ortalama Kesinti Sıklığı Endeksidir (SAIFI- System Average Interruption Frequency Index). SAIDI, bir yılda ne kadar süre enerji hizmeti verilemediğini gösterirken, SAIFI, bir yıl içerisinde toplam kaç defa tüketicilerin enerji hizmetinden yararlanmadığını göstermektedir. SAIDI için yılda yüz dakikadan az kesintiler, SAIFI için yılda ortalama iki kesinti en iyi sonuç olarak kabul edilmektedir.

### ***b. Üreticinin Sorumluluğu Kapsamında Elektrik Piyasasında Ayıp- “Ürün Sorumluluğu Direktifi”nin Elektrik Piyasasına Uygulanabilirliği***

Elektrik Direktifinde ayıp konusunu “üreticinin sorumluluğu” kapsamında ele alan doğrudan veya dolaylı olarak bir hüküm bulunmamaktadır.

<sup>61</sup> ERGEG, Report on Consumer Protection, 30 Eylül 2005, s. 10-13. Metin için bkz.<<[http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER\\_HOME/EER\\_PUBLICATIONS/CEER\\_PAPERS/Customers/2005/E05-CFG-02-05.pdf](http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_PAPERS/Customers/2005/E05-CFG-02-05.pdf)>>, 15.5.2012.

<sup>62</sup> Commission of European Communities, Commission Staff Working Paper, Completing the Internal Energy Market, SEC (2001) 438 final, 12.3.2001, s. 36.

<sup>63</sup> Bkz. Regional Technical Center of Research on European Consumption, Energy Regulation and Consumers’ interest, Nihai Rapor, Temmuz 2007, s.136.



Ürün Sorumluluğu Direktifinin enerji piyasasına uygulanıp, uygulanmayacağı ise, elektriğin Direktif kapsamında “ürün” olarak kabul edilip edilmemesiyle bağlantılıdır.

Üreticinin sorumluluğunun objesini oluşturan “ürün” kavramı Ürün Sorumluluğu Direktifinin 2nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde çerçevesinde, başka bir taşınır veya taşınmaza bağlı olsalar bile, her tür taşınır eşya “ürün” kapsamında değerlendirilmektedir<sup>64</sup>. Aynı maddenin 3. cümlesinde ürün kavramına “elektriğin”<sup>65</sup> de dahil olduğu açıkça belirtilmiştir. Akçura Karaman’a göre, elektriğin maddi varlığının olmaması onu taşınır eşyadan ayırdığı için, Direktif kapsamına girdiğinin ayrıca belirtilmesi gerekmiştir<sup>66</sup>. Elektriğin Ürün Sorumluluğu Direktifinin uygulama alanı içerisinde bulunması sonucu, üreticinin sorumluluğu kapsamında Ürün Sorumluluğu Direktifinden yararlanılabilecektir.

Elektriğin, Ürün Sorumluluğu Direktifi kapsamında ürün olarak kabul edilmesiyle birlikte elektriğin ne zaman ayıplı sayılacağı<sup>67</sup>, elektriğin ayıplı olduğunun nasıl ispatlanacağı<sup>68</sup> örneğin, voltajın yüksek gelmesi nedeniyle evindeki televizyon veya benzeri elektrikli eşyaları zarar gören kişinin bunu

---

<sup>64</sup> Ürün Sorumluluğu Direktifinin 1985 yılında kabul edilen orjinal metninde “işlenmemiş tarım ürünleri ve av ürünleri”, Direktifin 2. maddesinde belirtilen ürün tanımının dışında bırakılmıştır. Direktifte 1999 yılında yapılan değişlikle, “işlenmiş tarım ürünleri ve av ürünleri” de Ürün Sorumluluğu Direktifinin 2. maddesinin kapsamına alınmıştır. Değişlik gerekçeleri için bkz. **Akçura Karaman**, Tuba: Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 279, 280.

<sup>65</sup> Birlik Hukukunda “mal” ve “ürün” kavramları birbirinden farklı olmakla birlikte; Adalet Divanı, *Commission v Italy* kararında, “mal” kavramının tanımını “para ile ölçülebilen ve ticarî işlemlerin konusunu oluşturan ürün” şeklinde yapmıştır. Adalet Divanının bu tanımından hareketle, para ile ölçülebilen ve ticarî işlemlerin konusunu oluşturan elektrik “mal” olarak değerlendirilecektir. *Case C-7/68, Commission v Italy* [1968], ECR 423.

<sup>66</sup> **Akçura Karaman**, s. 285.

<sup>67</sup> **Havutçu**, s. 69.

<sup>68</sup> **Akçura Karaman**, s. 285.

nasıl ispatlayacağı konuları cevap verilmesi güç konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ürün olarak elektriğin yol açtığı zararlardan sorumluluk konusu, örneğin ani voltaj değişikliği nedeniyle veya elektrik kesintisi nedeniyle meydana gelen zararlardan (örneğin voltaj değişikliği nedeniyle elektrikli aletlerin bozulması, elektrik kesintisi nedeniyle bilgisayardaki verilen kaybolması durumunda meydana gelen zararlardan) dolayı üreticinin sorumluluğu yoluna gidilip gidilemeyeceği konusu öğretilerde tartışmalıdır<sup>69</sup>. Bazı yazarlar, elektriğin Direktifte açıkça ürün olarak kabul edilmiş olmasına dayanarak, voltaj değişikliği nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumluluğun doğacağını savunurken, bazı yazarlar ise aksi görüştedir<sup>70</sup>. Diğer tartışmalı bir nokta da elektrik kesintilerinden dolayı, örneğin enerji kesintisi nedeniyle buzdolabındaki veya soğutucudaki yiyeceklerin bozulması durumunda Ürün Sorumluluğu Direktifi kapsamında “üreticinin sorumluluğuna” başvurup başvurulamayacağıdır. Bir görüşe göre, piyasaya sürülen bir ürün bulunmadığından bunun ayıplı olmasından da bahsedilmez<sup>71</sup>. Karşı görüşe göre ise, tüketicilerin kesintisiz elektrik sağlayacağına olan güvenin korunması gerektiği düşüncesinden hareketle elektrik kesintilerinin ayıp kapsamında değerlendirilmesi gereklidir<sup>72</sup>. Bu görüşü savunanlar, görüşlerini “elektrik kesintisinin ayıp olarak kabul edilmeyip üreticinin kusursuz sorumluluğu kapsamında tutulması halinde, elektrik sağlayanların voltajı ayarlayamadıkları zaman, elektriği tamamen keserek, kötü ifadan doğabilecek zararlardan kaçmayı tercih etmeleri yolunun açılacağına”<sup>73</sup> dayandırmaktadırlar.

<sup>69</sup> **Havutçu**, s. 70.

<sup>70</sup> Bu konuda bkz. **Havutçu**, s. 70, dipnot 111.

<sup>71</sup> **Akçura Karaman**, s. 286 ve dipnot 366.

<sup>72</sup> **Akçura Karaman**, s. 286 ve dipnot 367.

<sup>73</sup> **Akçura Karaman**, s. 286.

Voltaj değişikliği<sup>74</sup> ve elektrik kesintilerinin ayıp olarak değerlendirilmesi durumunda, örneğin ani voltaj değişiklikleri (şebekeye 220 volt yerine 380 volt olarak verilmesi, elektrik geriliminin sürekli düşüp yükselmesi<sup>75</sup> gibi) nedeniyle kişilerin uğradığı zararlardan (şahıs veya mal varlığında ortaya çıkan zararlar) daha somuta indirgersek, örneğin elektrikle çalıştırılan medikal cihazların, ani voltaj değişiminden etkilenmesi ve bu durumun hastanın vücut bütünlüğüne zarar vermesi durumunda enerji sağlayan şirketin sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Bu çalışma kapsamında, aşağıda “ürün sorumluluğu kapsamında tüketicinin korunması” konusu ele alınırken voltaj değişikliği ve elektrik kesintileri ayıp olarak kabul edilmiştir.

---

<sup>74</sup> Hukukumuzda voltaj değişiklikleri ayıp kapsamında değerlendirilmekte olup, Kalite Yönetmeliği (Elektrik Piyasasında Dağıtım Sisteminde Sunulan Elektrik Enerjisinin Tedarik Sürekliliği, Ticari v Teknik Kalitesi Hakkında Yönetmelik) esas almak suretiyle voltaj değişikliği nedeniyle ortaya çıkan zararlardan dolayı dağıtıcı sorumlu tutulmaktadır. Ancak Yönetmelikte sadece mal varlığındaki zararlar konu edilmiş olup, şahıs varlığında ortaya çıkacak zararlar kapsam dışı tutulmak suretiyle sorumluluk sınırlandırılmıştır. Yargıtay bir kararında “voltaj” değişiklikleriyle ilgili olarak aşağıdaki şekilde karar vermiştir: “... Davacı, 2.1.2003 günlü elektriklerin aniden gidip gelmesi sonucu buzdolabının arızalandığını bildirerek, tamir bedeli olan 135.000.000TL.nin davalıdan tahsilini talep etmiştir. Delil olarak Bosch marka buzdolabının yetkili servisi tarafından düzenlenen 3.1.2003 günlü fişte buzdolabının modülünün, halojen lambasının ve transformatörünün elektrik gidip gelmesinden dolayı arızalanıp, tamir edildiği yazılı olup, Tüketicici İl Hakem Heyetinin 27.1.2003 günlü kararı ile servis fişini ibraz etmek kaydıyla bedelin tahsilinin gerektiğine karar verildiğine göre, mahkemece bu deliller çerçevesinde davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.” 13 HD 5823- 13062. (Bkz. **Kadoğlu**, Kamil: Gerekeçeli- Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, s. 207)

<sup>75</sup> **Ayrancı**, s.204.

#### IV. AVRUPA BİRLİĞİ ELEKTRİK PİYASASINDA TÜKETİCİNİN AYIPLI MAL ve HİZMETE KARŞI KORUNMASI

##### A. “AYIBA KARŞI TEKEFFÜL SORUMLULUĞU” KAPSAMINDA ENERJİ TÜKETİCİLERİNE TANINAN HAKLAR

AB’ de ayıba karşı tekeffül sorumluluğu, Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifinde düzenlenmiştir. Direktif, satıma konu tüketim malının sözleşmeye aykırı olması halinde<sup>76</sup>, tüketici lehine belli bir sıra ilişkisi içerisinde ayıba karşı tekeffülden doğan dört seçimlik hak tanımaktadır. Tüketicieye tanınan bu haklar Direktifin üçüncü maddesinde, ayıbın bedelsiz giderilmesini talep hakkı, ayıplı malın bedelsiz olmak üzere, yenisiyle (ayıpsız olanıyla) değiştirilmesini talep hakkı, tüketicinin sözleşmeden kurtulmayı talep etme (sözleşmeden dönme) hakkı ve satım bedelinde indirim yapılmasını talep hakkı olarak sıralanmıştır. Tüketicinin, sıralanan bu haklardan ilk ikisinden birini seçme yetkisi, edimin sözleşmeye orantısızlığı ve imkânsızlığı kriterleriyle sınırlandırılmıştır<sup>77</sup>.

Enerji Piyasasında Ayıp başlığı altında belirtildiği üzere, “elektrik” açıkça Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi’nin uygulama alanının dışında bırakılmıştır. Bu nedenle, Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi elektrik piyasasına uygulanamamaktadır. Elektrik Direktifinde de konuyu ele alan doğrudan bir hüküm de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, gerek Elektrik Direktifinde ayıba karşı tekeffül sorumluluğunu ele alan doğrudan hükümlerin bulunmaması, gerekse Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi<sup>78</sup>,nin elektrik piyasasına uygulanamaması nedeniyle, elektrik piyasası bakımından ayıba karşı tekeffül sorumluluğu kapsamında uygulanacak kurallar ve tüketiciye sağlanacak haklar Üye Devletlerin iç hukukları özellikle ayıba karşı tekeffül hükümleri çerçevesinde tespit edilecektir<sup>79</sup>.

<sup>76</sup> Demir, s. 30.

<sup>77</sup> Bkz. Demir, s. 31

<sup>78</sup> Ayrancı, s. 202-203.

<sup>79</sup> Kırca, s. 60.

Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi elektrik piyasasına uygulanamamakla birlikte, Direktifte ayıba karşı tekeffülden doğan tüketici hakları kapsamında belirtilen haklardan bir bölümünün elektrik piyasasındaki sözleşmelere uygulanması, zaten pratik olarak mümkün değildir. Örneğin, ayıbın bedelsiz giderilmesini talep hakkı ve elektriğin misli ile değiştirilmesine ilişkin talep, elektrik piyasası için ileri sürülemez. Zira, enerji sağlama<sup>80</sup> sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurması (sözleşmenin sürekli borç doğuran bir sözleşme olması) nedeniyle ifa dönemi içinde ayıplı teslim edilen elektriğin daha sonradan ayıpsız ile değiştirilmesi mümkün değildir<sup>81</sup>. Ayıplı ifanın teslim edilmesinden sonra gerçekleşen ifalar yeni ifa niteliği taşımaktadır<sup>82</sup>. Elektrik, sözleşmede öngörülen nitelikten yoksun veya eksik, yani ayıplı da olsa kullanılmış ve tüketilmiştir, değiştirilemez<sup>83</sup>, aynı zamanda onarılamaz. Aynı şekilde sözleşmeden dönme imkânı enerji sözleşmelerinin sürekli borç ilişkisi niteliği taşıması nedeniyle ilke olarak mümkün olamamakta ve sürekli borç ilişkisinin sona ermesi kural olarak ileriye dönük olabilmektedir<sup>84</sup>. Bunun yerine elektriğin ayıplı çıkması halinde fatura bedelinde indirim yapılması mümkün olmakla birlikte, bu da yeterli bir yaptırım değildir<sup>85</sup>. Hemen hemen her zaman doğru ve adil yaptırım zararın tazmini olacaktır<sup>86</sup>.

Nitekim, Elektrik Direktifine ekli Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler Başlıklı Ek 1 metninin 1(a) maddesinde “sözleşmede belirtilen hizmet kalite seviyesinin sağlanamaması durumunda” Üye Devletler tarafın-

---

<sup>80</sup> Enerji sağlama ifadesi iki ayrı işlemi barındırmaktadır. Bunlardan biri mal olan elektriğin satımı, diğeri bu malın şebekeler üzerinden naklidir. Enerji sağlama sözleşmeleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Ayrancı**, s. 119-138, **Yavuz**, s. 93-127.

<sup>81</sup> Bkz. **Ayrancı**, s. 203, **Güven**, s. 35, **Yavuz**, s. 281, 282.

<sup>82</sup> **Güven**, s. 35

<sup>83</sup> **Güven** s. 35.

<sup>84</sup> **Ayrancı**, s. 203; **Güven**, s. 35.

<sup>85</sup> **Aslan**, Enerji, s. 298, **Ayrancı**, s. 203.

<sup>86</sup> **Aslan**, Enerji, s. 298.

dan tüketiciye sağlanacak haklar kapsamında “zararın tazmini” ve “fatura bedelinde indirim”e yer vermesinin gerekli olduğu belirtilmektedir.

### **B. “ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞU” KAPSAMINDA ENERJİ TÜKETİCİLERİNE TANINAN HAKLAR**

Ürün Sorumluluğu Direktifinin 2. maddesinde “elektriğin”, açıkça ürün olarak nitelendirilmesiyle birlikte, ayıplı elektrik nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumluluk doğacaktır. Bu çerçevede, voltaj değişikliğinin ve elektrik kesintilerinin ayıp olarak kabulüyle birlikte, elektrik voltaj değişiklikleri (düşüklükleri veya ani çıkışlar) veya elektrik kesintileri nedeniyle meydana gelen zararlardan dolayı “üreticinin sorumluluğu” kabul edilecektir<sup>87</sup>.

Ayıplı ürünün neden olduğu zararlardan sorumlu olan kişiler, Ürün Sorumluluğu Direktifinin 3. maddesinde “üreticiler, üretici gibi sorumlu olanlar ve sağlayıcılar” olmak üzere üç grup halinde belirtilmiştir<sup>88</sup>. Üretici ve üretici gibi sorumlu olanlar, ayıplı malın neden olduğu zararlardan birinci derecede sorumlu olup, sağlayıcılar ayıplı ürünün neden olduğu zarardan ikinci derecede sorumludur ve üreticiler ve üretici gibi sorumlu olanlar belirlenemediği durumda sağlayıcılara gidilebilmektedir<sup>89</sup>.

“Üretici”, Ürün Sorumluluğu Direktifinin 3. maddesinin birinci fıkrasında “bir nihai ürünün, hammaddenin veya kısmi ürünün üreticisi ve adını, markasını veya ayırt edici işaretini ürünün üzerine koyarak kendisini ürünün üreticisi gibi gösteren kişiler” olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, bir nihai ürünün<sup>90</sup>, hammaddenin veya kısmi ürünün üreticisi, gerçek üretici; ürünü kendisi üretmediği halde başkasının ürettiği ürünün üzerine adını, markasını veya ayırt edici işaretini koymak suretiyle, dışarıya karşı kendisinin üretici

<sup>87</sup> Tiryaki, s. 42.

<sup>88</sup> Akçura Karaman, s. 295.

<sup>89</sup> Akçura Karaman, s. 295.

<sup>90</sup> “Asıl ürün, ayrıca başka hazırlama, değiştirme veya ekleme işlemi yapılması gerekmeyen, tüketicilere sunulmaya hazır hale getirilmiş olan üründür.” Kırca, s. 205.

olduğu şekilde bir görüntü yaratan kişi ise görünüşteki üretici olarak nitelendirilebilir<sup>91</sup>. Bir ürünü kullanıma veya tüketime hazır hale getiren, nihai ürün üreticisidir. Hammadde üreticisi ise, kısmi ürün<sup>92</sup> veya nihai ürünün imalinde kullanılan malzeme ve hammaddeyi üreten kişidir<sup>93</sup>.

Ürün Sorumluluğu Direktifinin 3. maddesinin ikinci fıkrasında, üreticinin sorumluluğu saklı kalmak üzere, ticari faaliyetleri gereği olarak bir ürünü satmak, kiralamak veya leasing yapmak amacıyla Topluluğa ithal eden herkesin üretici gibi kabul edileceği ve üretici gibi sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir. Üreticinin kimliğinin belirlenemediği hallerde ise, ürünün tüm sağlayıcılarının her biri, makul bir süre içinde, üreticiyi veya malı kendilerine sağlayan kişiyi zarar görene bildirmedikleri takdirde üretici gibi sorumlu tutulmuşlardır (m.3 f.3). Direktifte, sağlayıcı ifadesiyle neyin kastedildiği açıklanmamıştır. Bununla birlikte Komisyonun 2000 tarihli Raporunda, Direktifin 3. maddesindeki “sağlayıcı” kelimesinin “piyasaya sürülmüş ürünlerin tüketiciye dağıtımını yapan kişiler” anlamında kullanıldığı belirtilmiştir<sup>94</sup>. Dolayısıyla, sağlayıcı toptan ve perakende satıcılar olabileceği gibi, ürünü kira, finansal kiralama ya da diğer bir dağıtım şekliyle tüketiciye ulaştıran kişiler de olabilecektir<sup>95</sup>. Ürün sorumluluğu Direktifinin 3. maddesinin üçüncü fıkrasında sağlayıcının “makul süre” içerisinde mağdura, üreticinin veya kendi sağlayıcısının kimliğini bildirmesi halinde sorumluluktan kurtulacağı belirtilmiş olup, “makul süre” ile neyin kastedildiği açıklanmamıştır. Bu boşluk, üye devletlerin kendi hukukları içerisinde çözülmeye çalışılmıştır<sup>96</sup>.

---

<sup>91</sup> **Havutçu**, s. 89.

<sup>92</sup> Kısmi ürün kavramıyla bir nihai malın üretiminde kullanılan ve onun parçasını oluşturan ürünler kastedilmektedir.

<sup>93</sup> **Havutçu**, s. 89, 91.

<sup>94</sup> COM (2000) 893 final, 31.01.2001, s. 22, dpn. 21 (AB resmi sayfası: [www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int)).

<sup>95</sup> **Akçura Karaman**, s. 302.

<sup>96</sup> **Havutçu**, s. 93; **Akçura Karaman**, s. 304.

Elektrik piyasasında ayıp, voltaj değişiklikleri (ani düşüş veya ani çıkışlar) ve elektrik kesintileri şeklinde, elektrik dağıtımı<sup>97</sup> esnasında ve dağıtımını nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Farklı üreticilerce üretilen, ithal edilen elektrik sisteme verilmekte, daha sonra ise bir merkezden dağıtıcı tarafından voltajı ayarlanmak suretiyle dağıtılarak tüketiciye ulaştırılmaktadır. Üretilmek veya ithal edilmek suretiyle sisteme verilen (bir havuzda toplanan) elektriğin, ayıplı olması halinde üreticisinin ve ithalatçısının kimliğini tespit ise oldukça güçtür. Kaldı ki, Akçura Karaman'a göre, genel kural gereği, elektriğin ayıplı olup olmadığı, onun üretici şirketin elinden çıkararak sisteme sokulması anında dikkate alınacaktır ve bu yorum çerçevesinde elektrik üreten şirketler, ürün bir kez kendilerinden çıktıktan sonra, dağıtım şirketlerinin ağlarındaki aksamalardan sorumlu olmayacaktır<sup>98</sup>.

Üretilen veya ithal edilen elektrik, sisteme verilmekte, önce yüksek voltajlı olarak iletim hatlarıyla taşınmakta, daha sonra *voltajı ayarlanarak* düşük voltajlı olarak dağıtım hatlarıyla taşınmak suretiyle, tüketiciyle perakendeci arasındaki sözleşmeye istinaden tüketicinin konutuna ulaştırılmaktadır. Ayıp dağıtım esnasında ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle, üzerinde durulması gereken konu dağıtım şirketinin “üretici” olarak kabul edilip edilemeyeceğidir. Dağıtım şirketinin, elektriğin tüketiciye ulaşmasını sağlamanın yanında voltaj seviyesini ayarlamak suretiyle, “üretim ürününe güvenliğine etki edecek şekilde katıldığı”<sup>99</sup> kabul edilebilir. Bu durumda, dağıtım şirketinin, elektriği değiştirmeden sadece kendi ağında veya kendi hattında dağıtımını üstlenmediği, dağıtımını yaptığı ürünün voltajını ayarlamak suretiyle elektriği kullanıma hazır hale getirdiği ve

<sup>97</sup> Enerji piyasasında dağıtım, yüksek gerilimli elektriğin geriliminin alçak gerilime dönüştürülerek, dağıtım hatları üzerinden nakli işlemini ifade etmektedir. Bkz. Elektrik Dir. m.2(3). Dağıtım şirketi ise, madde kapsamında tanımlanan işi yapanı ifade etmektedir. Ürün Sorumluluğu Direktifi kapsamında ise dağıtıcı, malların sürümünü yapan bayi, acenta, tek satıcı olarak da ifade edilebilen toptancı, perakendeci gibi kişilerdir. İthalatçılar da yabancı bir devletten mal getirip sürümünü yapan kişiler olarak dağıtıcı kapsamında değerlendirilmektedir. **Kırca**, s. 217.

<sup>98</sup> **Akçura Karaman**, s. 285.

<sup>99</sup> **Kırca**, s. 205.



tüketicilere ulaştırdığı söylenebilir. Böylece dağıtım şirketinin faaliyeti sadece dağıtım faaliyeti olarak değil, aynı zamanda üretim faaliyeti<sup>100</sup> olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla elektriğin bir merkeze geldikten sonra voltaj ayarlama işlemini takiben dağıtılarak nihai ürün haline geldiğini kabul edersek, bu voltaj ayarlama işlemini (yüksek voltajlı elektriğin alçak voltaja dönüştürölme işlemini) üretim faaliyeti, dağıtım şirketini de üretici kapsamında değerlendirmek mümkün olabilecektir. Bu değerlendirmeden hareketle voltaj değişikliği şeklinde ortaya çıkan ayıplar nedeniyle, dağıtım şirketi “üretici” kapsamında değerlendirilecek ve tüketiciye karşı sorumlu olacaktır.

Bununla birlikte malın piyasada sürümünü sağlayan toptancılar ve perakendeciler ürünün sadece kendi bölgelerindeki tüketiciye ulaştırılmasından sorumlu olup, onların faaliyetini üretim faaliyeti değerildir, Ürün Sorumluluğu Direktifi kapsamında bir dağıtım faaliyettir ve bir hizmet edimi niteliğindedir<sup>101</sup>.

Voltaj ayarlama işleminin üretim faaliyeti kapsamında kabul edilmesi durumunda ise, üreticinin kimliğinin tespit edilememesi nedeniyle, elektriğin tüm sağlayıcılarından her biri başka bir ifadeyle dağıtım şirketi, (toptancı), perakendeci üretici olarak kabul edilecek ve makul bir süre içinde, malı kendilerine sağlayan kişiye zarar görene bildirmedikleri takdirde, tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır. Direktif, tüketicinin zararlarının kusursuz sorumluluk çerçevesinde müteselsilen tazminini öngörmektedir. Kanımızca, tüketicinin korunması açısından zararın elektriğin tüm sağlayıcılarından müteselsilen tazmini daha uygun olacaktır.

Voltaj değişiklerinin ve elektrik kesintilerinin “ayıp” olarak kabulüyle birlikte, elektriğin ayıbı sonucu kişilerin vücut bütünlüğünde veya malvarlığında meydana gelen zararlar, örneğin, ani voltaj değişikliği nedeniyle tüketicinin buzdolabının bozulması, üreticinin sorumluluğu kapsamında değerlendirilecek ve tüketicinin zararlarının kusursuz sorumluluk çerçeve-

---

<sup>100</sup> **Kırca**, s. 207.

<sup>101</sup> **Kırca**, s. 207.

sinde “enerji sağlayan şirketlerden (dağıtım şirketi/perakende satış şirketi)” müteselsilen tazmini gerekecektir (m.5).

Ürün Sorumluluğu Direktifi, sorumluluk anlaşması yapılmasını ve sorumluluğun daraltılmasını ya da kaldırılmasını yasaklamakta olup (m.12), enerji sağlayan şirketlerin gerek sorumluluk anlaşması yaparak sorumluluğunu hafifletme yoluna gitmesi, gerekse Ürün Sorumluluğu Direktifinin 7. maddesinde öngörülen sorumluluktan kurtuluş sebeplerine dayanma ihtimali bulunmamaktadır.

Ürün Sorumluluğu Direktifinin 4. maddesi uyarınca, zarara uğrayan, üründeki ayıbı, zararını ve üründeki ayıp ile zarar arasındaki illiyet bağıını ispat etmekle yükümlü olup; zarara üründeki ayıp ile bir üçüncü kişinin fiili birlikte neden olsa bile, üretici bu doğan zarardan sorumlu olacaktır<sup>102</sup>. Zarar kavramıyla maddi zararlar kastedilmekte olup; zarar kavramı, üreticinin ürettiği ayıplı malı kullanan kişilerin veya üçüncü kişilerin, bu ayıplı mal nedeniyle, söz konusu ayıplı malın dışında kalan malvarlıklarında meydana gelen azalma<sup>103</sup> anlamında kullanılmaktadır. Ürün Sorumluluğu Direktifinin 9. maddesiyle zarar, ölüm ve kişisel yaralanmalardan doğan zararlar ile ayıplı malın dışında kalan mala verilen zararlarla sınırlandırılmış ve üreticinin ölüm veya yaralanma veya sağlığa gelen zararlardan dolayı malı kullanan kişilere ve üçüncü kişilere karşı sorumluluğu kabul edilmiştir. Direktifle ayıplı malın kişisel ihtiyaçlar için kullanılması veya kullanılacak olması sonucu, ayıplı mal dışındaki başka bir malda ortaya çıkan zararlar, “mala verilen zarar” olarak tanımlanmış olup, mala verilen zararlardan dolayı üreticinin sorumluluğu, 500 ECU<sup>104</sup>, nun üstündeki zararlar açısından benimsenmiştir. Zarar görenin kusuru halinde tazminatın indirilmesi veya kaldırılması söz konusu olabilir (m.8). Ürün sorumluluğu Direktifi sadece maddi zararlar bakımından sorumluluğu düzenlemiş olup, maddi olmayan zararlara Üye Devletlerin milli hukuku uygulanacaktır<sup>105</sup>.

<sup>102</sup> **Sirmen**, Lâle A.: “Tüketici Hukuku”, s. 471.

<sup>103</sup> **Tiryaki**, s. 164.

<sup>104</sup> “ECU”, İngilizce European Currency Unit’in kısaltılmış şeklidir.

<sup>105</sup> **Sirmen**, “Tüketici Hukuku”, s. 473.

## SONUÇ

Üreticinin hukuki ve ekonomik sorumluluğu altında yapılan bir üretim safhasını takiben elde edilen elektrik, iletim ve dağıtım hatları üzerinden taşınmak suretiyle tüketiciye ulaştırılmaktadır. AB hukukunda “mal” olarak kabul edilen elektrik diğer mallardan farklı özelliklere sahiptir. Örneğin şebeke endüstrisi niteliğine haiz olan elektriğin, ikamesi mümkün değildir. Bu ve benzeri yapısal özellikler elektrik piyasasında ayıbın tespitini zorlaştırmakta ve aynı zamanda ayıba karşı tüketicilerin korunmasını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte, AB elektrik piyasasında tüketici kavramı, tüketicinin korunması hukuku çerçevesinde sadece gerçek kişileri tüketici olarak kabul eden tanımdan ayrılmaktadır. Enerji piyasasında müşteri kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, konutta kullanım amacıyla elektrik satın alan “konut müşterileri”; elektriği “iş, ticarî ve meslekî faaliyet sayılmayan bir amaç çerçevesinde edinim” amacı açısından, tüketicinin korunması hukukundaki “tüketici” tanımıyla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla enerji piyasasında sadece konut müşterilerinin “tüketici” kapsamında kabulü mümkün olup, elektriğin ayıplı olması durumunda sadece konut müşterileri, AB’de tüketicilere sağlanan korumadan yararlanacaktır.

AB’de ayıp kavramı, “Ayıba Karşı Tekeffül Kapsamında” ve Ayıplı Mal Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk- Üreticinin Sorumluluğu olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Ayıba karşı tekeffül sorumluluğunu ele alan “Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi”nin elektriği, Direktifin uygulama alanı dışında tutulması nedeniyle, bu Direktif elektrik piyasasına uygulanamamaktadır. Elektrik Direktifinde de, ayıp kavramını “ayıba karşı tekeffül” kapsamında ele alan doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Elektrik Direktifine ekli Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler Başlıklı metin çerçevesinde, tüketiciyle yapılacak sözleşmede yer alması öngörülen asgari unsurlar arasında sayılan “sözleşmede kararlaştırılan hizmet kalite seviyesinin sağlanamaması durumunu” ayıp kapsamında değerlendirmek mümkündür. Kalite standartlarının tespitinde, kesinti sayısı, süresi ve voltaj seviyesi gibi dikkate alınmalıdır. Elektriğin ayıbı nedeniyle, ayıba karşı tekeffül sorumluluğu kapsamında tüketiciye sağlanacak haklar Üye Devletlerin ulusal mevzuatları çerçeve-

sinde tespit edilecek olmakla birlikte, Elektrik Direktifi doğrultusunda, tüketiciye “zararın tazmini” ve “bedel iadesi” imkânlarının sağlanması gerekecektir.

AB’de Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk ise “Ürün Sorumluluğu Direktifi”nde ele alınmıştır. Ürün Sorumluluğu Direktifinde, elektrik açıkça Direktifin uygulama alanı içerisinde kabul edilmektedir. Elektrik Direktifinde ise, ayıp kavramını ürün sorumluluğu kapsamında da ele alan bir hüküm bulunmamaktadır. Voltaj değişikliklerinin ve elektrik kesintilerinin ayıp olarak kabulü halinde, elektriğin ayıplı olması örneğin ani voltaj değişiklikleri (düşüklükleri veya ani çıkışlar) nedeniyle meydana gelen zararlar (vücut bütünlüğünde veya mal varlığında ortaya çıkan zararlar) üreticinin sorumluluğu kapsamında değerlendirilecek, Ürün Sorumluluğu Direktifi uygulanacak ve tüketicinin zararlarının kusursuz sorumluluk çerçevesinde enerji sağlayan şirketlerden müteselsilen tazmini gerekecektir.

## *Kaynakça*

- Akçura Karaman**, Tuba: Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.
- Arbek**, Ömer Arbek: “Ayıplı Mal veya Hizmet Sebebiyle Tüketicinin Uğradığı Zararlardan Sorumluluk”, E-akademi, S. 44, Ekim 2005, <<[www.e-akademi.org/makaleler/oarbek-1.htm](http://www.e-akademi.org/makaleler/oarbek-1.htm)>>, 15.4.2012.
- Aslan**, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku, 3. Bası, Bursa 2006.
- Aslan**, İ. Yılmaz: Enerji Hukuku, Elektrik Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Cilt 1, Bursa 2007.
- Atiyas, İzak**: 15/16 Mart 2001 “Regülasyon ve Rekabet” konulu çalışmada sunulan tebliğ, Rekabet Kurumu Yayını No: 0081, Rekabet Kurumu, Ankara 2001, s.31-55.
- Ayrancı**, Hasan: Enerji Sözleşmeleri, Yetkin Kitapevi, Ankara 2010.
- Can**, Mustafa Erdem: Hukukî Açıdan Elektrik Piyasasında Rekabet, Turhan Kitapevi, Ankara 2006.
- Demir**, Mehmet: “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantilere İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”; AÜHFYD Yıl 2005 C.54 S..3 ; s. 24-51.
- Edis**, Seyfullah: Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963.
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 4. Bası, Ankara 2001.
- Golmley**, Aurence W.: “The Consumer Acquis and the Internal Market”, European Business Law Review, C.20, S. 3, 2009, s. 409-422.
- Green**, Richard: “EU Regulation and Competition Policy among the Energy Utilities”, Department of Economics Discussion Paper- Institute for Energy Research and Policy, University of Birmingham, Aralık 2007, <<<http://ftp://ftp.bham.ac.uk/pub/RePEc/pdf/08-01.pdf>>> 15.4.2012.

- Güven**, Kudret: Enerji Sağlama Sözleşmeleri, Hüküm ve Sonuçları, Ankara 1994.
- Havutçu**, Ayşe: Türk Hukukunda Örtülü bir boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, Ankara 2005.
- Kadioğlu**, Kamil: Gerekçeli- Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat, Turhan Kitapevi, Ankara 2005
- Kırca**, Çiğdem: Ürün Sorumluluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2007.
- Klom**, Andy: “Liberalisation of Regulated Markets and its Consequences for Trade: Internal Market for Electricity as a Case Study”, Journal for Energy and Natural Resources Law, C. 14, S.1, 1996, s. 1-13.
- Nicoll**, Sir William/**Salmon**, Trevor C.: Understanding the European Union, London 2001, s. 308.
- Posch**, Willibald: Introduction, Christian Campbell (ed.), International Product Liability, Yorkhill Publishing, 2007.
- Sirmen**, Lâle A.: “Tüketici Hukuku”, Belgin AKÇAY/ Gülüm Bayraktaroğlu, ÖZÇELİK, Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği Serbest Dolaşım ve Politikalar, Seçkin, Ankara 2010, s. 447-499 (SİRMEN, Tüketici Hukuku).
- Sirmen**, A. Lâle: Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması Politikası, Çoğaltılmış Ders Notları (SİRMEN, Çoğaltılmış Ders Notları).
- Straetmans**, Gert: “The Consumer Concept in EC Law”, J. Meusen/M. Pertagas/Gert Straetmans (eds), Enforcement of International Contracts in the European Union, Intersentia, Oxford 2004, s.295-322.
- Straetmans**, Gert: “Some Thoughts on the Future European Consumer Acquis”, European Business Law Review, C.20, S.3, 2009, s.423-442..
- Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I/1, İstanbul 2008.

**Tiryaki, Betül:** Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006.

**Yavuz, Cevdet:** Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul 2001

**Yavuz, Mustafa:** Elektrik Piyasası Kanunu'nun Öngördüğü Hukuki Rejim ve Elektrik Tedarik Sözleşmeleri- Özellikle İkili Antlaşma, İstanbul 2011.

**Zevkliler, Aydın:** Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Bası, Ankara 2004.

### **Diğer Dökümanlar :**

- Commission of European Communities, Commission Staff Working Paper, Completing the Internal Energy Market, SEC (2001) 438 final, 12.3.2001.
- Commission of European Communities, Green Paper on the Review of Consumer Acquis, COM(2006), 744 final, 08.02.2007.
- European Commission: European Economy, Liberalisation of Network Industries, No. 4, Luxemburg 1999, s. 202-206. Bkz. <<[http://ec.europa.eu/economy\\_finance/publications/publication8093\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8093_en.pdf)>>, 15.4.2012
- Regional Technical Center of Research on European Consumption, Energy Regulation and Consumers' interest, Nihai Rapor, Temmuz 2007.